

Opnieuw een gezwollen slanke noordhoren (*Colus jeffreysianus*) van Schiermonnikoog?

Thijs W. de Boer

Summary. A shell of obviously *Colus jeffreysianus* was collected by Laurens Riteco at October 26th, 2011, at the beach of Schiermonnikoog, The Netherlands. In 1986 also a shell of this species was found on this island.

Op 26 oktober 2011 kwam Laurens Riteco 's avonds Schelpenmuseum Paal 14 op Schiermonnikoog binnen met enkele schelpen die hij op de Balg, de meest oostelijke punt van Schiermonnikoog had gevonden. Daarbij was een beschadigde horen van wat in eerste instantie een slanke noordhoren *Colus gracilis* (Da Costa, 1778), leek. Meteen viel wel het sterk gebogen siphokanaal op. Daarnaast mist de top van de schelp de sterk opgeblazen embryonale windingen die kenmerkend zijn voor *C. gracilis*. Verder zijn de windingen licht trapvormig aan de bovenzijde. De hoogte van de schelp bedraagt 45mm; de breedte 20mm. De schelp is blauwgrijs verkleurd en ziet er oud uit.

Al deze kenmerken deden mij meer denken aan een exemplaar van *Colus jeffreysianus* (Fischer, 1868), de gezwollen slanke noordhoren, dan aan *Colus gracilis*, de slanke noordhoren. Zelf heb ik op 17 oktober 1986 op Schiermonnikoog een zwaar beschadigde schelp van *C. jeffreysianus* gevonden (Bruyne, R.H. de & Th.W. de Boer, 2008: 125).

Op grond van foto's van het exemplaar denken ook Rykel de Bruyne en Frank Wesselingh dat het mogelijk een exemplaar van *Colus jeffreysianus* betreft. Koen Fraussen meldt dat het hele soortcomplex nogal variabel is en dat alleen een gave topwinding complete duidelijkheid zou geven. De licht gekanaliseerde suture tussen de windingen wijst volgens hem wel op *C. jeffreysianus*. Wanneer dit inderdaad een gezwollen

slanke noordhoren is, gaat het om het tweede bekende exemplaar van Schiermonnikoog en is het dus een zeer zeldzame vondst. Veel recente informatie over deze soort is te vinden in een artikel in Zeepaard (Dekkema, G., 2011).

Met dank aan Rykel de Bruyne, Frank Wesselingh en Koen Fraussen voor hun visie en Laurens Riteco voor het mogen gebruiken van de schelp voor dit artikeltje.

Literatuur

- BRUYNE, R.H. DE & TH.W. DE BOER, 2008. Schelpen van de Waddeneilanden: overzicht van de mariene autochtone weekdieren (Mollusca) en aangespoelde schelpen van de Nederlandse Waddeneilanden Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog (plus incidentele vondsten elders uit het Nederlandse waddengebied) – 's Graveland, Fontaine Uitgevers: 359 pp.
- DEKKEMA, G., 2011. Een vondst van de Brede Slanke Noordhoren, *Colus jeffreysianus* (Fischer 1868) op Ameland – Het Zeepaard 71(5/6): 193-196.

Adres van de schrijver

Martjeland 14
9166 LR Schiermonnikoog
www.schelpenmuseum.nl
tw.deboer@knid.nl

De geaderde stekelhoren (*Rapana venosa*) voor het eerst op het Nederlandse strand.

Thijs W. de Boer

Summary. Pieter Kruse collected at December 11th, 2011, an empty shell of the invasive species *Rapana venosa* at the beach between Zandvoort and Bloemendaal, The Netherlands. Despite two records of living animals, caught in the southern North Sea by trawlers in 2005, this is the first record of a beached shell in The Netherlands.

Pieter Kruse uit Heemstede is een verwoed schelpenverzamelaar, maar ook voor andere zaken uit de natuur heeft hij belangstelling. Zijn kamer in De Hartenkamp heeft dan ook veel weg van een natuurmuseum. Tijdens een strandwandeling met zijn vader op zondag 11 december 2011 tussen Zandvoort en Bloemendaal vond hij een schelp die hij niet direct kon thuisbrengen. Navraag bij mede-deskundigen leerde al snel dat het hier om een schelp van de geaderde stekelhoren *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846) ging.

De geaderde stekelhoren is een slak die van oorsprong voorkomt in de Gele Zee en de Japanse Zee. Al rond 1940 werd de soort ook ontdekt in de Zwarte Zee en vandaar zette de soort zijn opmars voort: in 1974 werd de soort vastgesteld in de Middellandse Zee (Ghisotti, 1974) en later (1998) ook langs de Atlantische kust van Frankrijk bij Quiberon (Vink & Post, 2005). Inmiddels komt de soort al voor langs de kusten van Uruguay en Argentinië en langs de oostkust van de Verenigde Staten (Lanfranco et al., 2009). De slak heeft twee kleppigen

op het menu staan en schelpdiervissers zijn dan ook nooit blij met zijn komst.

In 2005 trof Klaas Post een levend dier aan op een viskotter in de haven van Stellendam. Die bleek opgevisst te zijn in de Noordzee, ten westen van Scheveningen. In hetzelfde jaar werd ten westen van Oostende (België) een eveneens levend dier opgevisst.

Daarna was het lange tijd stil rond deze expansieve soort..... tot de scherpe ogen van Pieter het allereerste exemplaar van het Nederlandse strand ontdekten! En nu? Naar het strand en op zoek naar nummer twee!

Literatuur

GHSOTTI, F., 1974. *Rapana venosa* (Valenciennes), nuova ospite Adriatica? – Conchiglie 10: 125-126.

KERCKHOF, F., ROBERT J. VINK, DENNIS C. NIEWEG & JOHANNES N.J. POST, 2006. The veined whelk *Rapana venosa* has reached the North Sea. – Aquatic Invasions 1: 35-37.

LANFRANCONI, A., M. HUTTON, E. BRUGNOLI & P. MUNIZ, 2009. New record of the alien mollusk *Rapana venosa* (Valenciennes 1846) in the Uruguayan coastal zone of Río de la Plata. – Pan-American Journal of Aquatic Sciences 4(2): 216-221.

VINK, ROBERT & HANS POST, 2005. *Rapana venosa*: een nieuwe exoot voor Nederland. – Straatgas 17(3): 49.

Adres van de schrijver

Martjeland 14
9166 LR Schiermonnikoog
www.schelpenmuseum.nl
tw.deboer@knid.nl

Hongaarse muts (*Capulus ungaricus*) gevonden op Ameland

Petra de Jong

Pas vanaf februari 2011 struin ik regelmatig het strand van Ameland af. De zoektocht naar schelpen is ontstaan uit educatief oogpunt voor mijn groepsverblijf. Het leek me mooi als ik de kinderen kon laten zien welke schelpen er op het strand kunnen liggen. Op een houten bord heb ik de diversiteit van schelpen geplakt met de naam eronder. Zo was het gemakkelijk voor de kinderen om hun schelpen te benoemen en te zien welke ze nog graag wilden vinden. Echter begon het uit de hand te lopen toen ik hulp van Anton Horn vroeg om de schelpen te benoemen. Tussen al de gevonden schelpen kwamen toch nog leuke schelpen voor zoals de tere hartschelp, vele korfschelpjes, fuikhorentjes en ander speciale schelpen, tot hij de IJslandse tepelhoren (*Amauropsis islandica*) ontdekte. Op zich was dat al een hele bijzondere vondst.

Op Ameland zijn strandopspuitingen aan de gang en er bleken allerlei bijzonderheden te vinden, vooral onder de fossiele schelpen. Bijvoorbeeld Noordhoren, verschillende soorten hartschelpen (Tere, Geknobbelde, Gedoornde, Noorse), Artemisschelpen, Pleistocene strandschelp, etc.

Bijzondere vondsten van deze zomer waren ook een Breedgeribde venusschelp (*Clausinella fasciata*) en een Gekielde noordhoren (*Neptunea despecta*).

Op 11 december 2011 ging ik naar de Hôn het meest Oostelijke puntje van Ameland. Aan de duinen te zien had de storm aardig huis gehouden en er was veel zand verdwenen. Die dag was het harde Zuid-Oosten wind met af en toe wat regen. Daardoor zaten je ogen zo maar vol tranen en zag je niet alles. Op de laagwaterlijn ter hoogte van paal 24 bij wat scheermessen deed ik de meest bijzondere vondst. Daar vond ik een heel aparte schelp. Bij het rapen leek het op een spitse grijze oester, maar bij het oprapen en omdraaien leek de binnenkant op een horen van een koe. En de top op de gekromde snavel van een roofvogel. Nog niks in de gaten hebbende werd deze schelp netjes in het emmertje gedaan bij de andere schelpen en zeesterren. Thuis werd het emmertje eerst weggezet omdat er andere dingen moest gebeuren. Pas de volgende dag haalde ik de schelp tussen de rest weg, want ik was toch wel benieuwd naar de benaming. De schelpengids van de Waddeneilanden erbij gehaald en daaruit leek het wel op een Hongaarse muts te lijken. De schelp ziet er duidelijk fossiel uit. Het is een prachtig gaaf exemplaar van ong. 4 tot 4,5 cm groot.

Omdat ik geen expert ben stuurde ik een foto naar Sylvia van Leeuwen en naar Theo Ykema. Sylvia vertelde me dat het de eerste Hongaarse muts van Ameland was en het eerste gave volwassen exemplaar dat op de Waddeneilanden gevonden is (zie het Waddenboek van de Bruijne en de Boer). Sylvia stuurde mijn vondst door naar Naturalis vanwege de fossielenatlas. Frank Wesselingh van Naturalis reageerde enthousiast en stelde voor een berichtje voor Spirula te maken. Bij deze dus.

Adres van de schrijfster:

Hoge Miedeweg 5
9163 JS Nes Ameland
pam.dejong@home.nl